

8.03x36.74	1	עמוד 29	ידיעות אחרונות - כותרת	19/08/2015	49285801-7
המרכז האקדמי למשפט ועסקי - 26330					

דעות אחרונות 19.8.2015

יוסי דהאן • צדק חינוכי

חלוקת משאבים

מדרי שנה מתפרסמת טבלת הזכאות לתעודת בגרות על פי יישובים. דירוג היישובים צפוי מראש ואין קושי להמר כיצד תיראה הטבלה בשנה הבאה. בצמרת הטבלה מובילים יישובים מבוססים כלכלית, כמו הוד-השרון, רעננה ומכבים-רעות עם שיעורי הזכאות הגבוהים ביותר, ובתחתית הטבלה משתרכים היישובים העניים – היישובים הערביים, ומעליהם עיירות פיתוח.

הפערים בין היישובים השונים משקפים, בין השאר, את הפערים בהשקעה בחינוך בין רשויות מקומיות עשירות לרשויות מקומיות עניות. כך למשל, לפי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה לשנת 2010, רשות מקומית עשירה כרעננה השקיעה 14,933 שקלים לשנה בתלמיד, בעוד שביתר-עילית השקיעה 2,387 שקלים בתלמיד ובטירה השקיעה הרשות 3,789 שקלים בתלמיד. פערי ההשקעות בחינוך בין הרשויות השונות באים לידי ביטוי בתוספת שעות הוראה, מרכזי למידה, לימודי העשרה, ופעילויות רבות בחינוך הלא פורמלי להן זוכים תלמידי התלמידים ביישובים המבוססים ונמנעות מהתלמידים ברשויות העניות.

המציאות הזו מבטאת הפרה בוטה של עיקרון שוויון ההזדמנויות, כיוון שהיא מתנה את ההזדמנות החינוכית של ילדים לפתח את כישוריהם ואת יכולתם לטפס בסולם ההשכלה במיקום מגוריהם ובאמצעים הכלכליים של משפחותיהם. מבחינה זו ישראל מאמצת את מודל שוויון ההזדמנויות האמריקאי הידוע לשמצה, שבו איכות שירותי החינוך שמקבלים ילדים נקבעת על פי שווי הערך הנדל"ני של מקום מגוריהם.

ישראל אימצה את מודל שוויון ההזדמנויות האמריקאי הידוע לשמצה, שבו איכות החינוך שמקבלים ילדים נקבעת לפי הערך הנדל"ני של מקום מגוריהם

האבסורד הוא שהמדינה, בניגוד להצהרותיה ומחויבותה החוקית, רק מחמירה את המצב. חלק ניכר מתקציב המדינה ניתן באופן כמעט אחיד לפי מספר תלמידים בכל רשות. יתרה מזאת, חלק מהתקציבים אף מוקצה לפי עיקרון ה-Matching – מימון תואם. המדינה מתנה הקצאת תקציבים לפרויקטים ולשירותים בתחומי הרווחה והחינוך ברמת המימון העצמי של הרשות, וכתוצאה מכך רשויות מקומיות דלות אמצעים שאין ביכולתן לעמוד בתנאי זה אינן זוכות בפרויקטים ובשירותים. הווכחות בשיטת המימון התואם הן הרשויות העשירות, שיש ביכולתן לממן את חלקן ועל ידי כך לזכות במימון ציבורי של שירותי רווחה וחינוך נוספים.

בחודשים האחרונים החל מהלך פוליטי רחב לתיקון אי-הצדק המבני הזה. השדולה לצדק חלוקתי בכנסת הגישה הצעת חוק, שעליה חתמו 63 ח"כים ולפיה המדינה תגדיל את השתתפותה במימון שירותי חינוך ורווחה של רשויות מקומיות עניות, שעל פי הגדרת ההצעה מתגוררים בהן 56% מהאוכלוסייה בישראל, על חשבון הפחתת השתתפותה במימון שירותים אלה לרשויות מקומיות עשירות.

למהלך הזה הצטרפו ראשי רשויות מקומיות, כמו ניר ברקת מירושלים, מיכאל ביטון מירושם, בני ביטון מדימונה וראשי רשויות אחרות. משרד האוצר תומך ביוזמה, אולם ראשי הרשויות המקומיות העשירות מתנגדים לו בכל תוקף. הם אינם מוכנים לוותר על היתרונות הכלכליים והחברתיים הבלתי-ימוצדקים והבלתי-מידתיים שמהם הם נהנים מזה שנים.

הצעת החוק של השדולה לצדק חלוקתי לא רק תגדיל את התועלת הכללית שניתן להפיק מתקציבי המדינה, אלא גם תיתן ביטוי לעיקרון של צדק חברתי, הקובע שהענקת הזדמנויות חינוכיות ושירותי רווחה אינה צריכה להיות מותנית באמצעים כלכליים. ההצעה היא גם תחילתו של מהלך לתיקון אי-הצדק ההיסטורי המתמשך כלפי יישובים דלי-אמצעים, שחלק גדול מהם מרוחק מהמרכז – יישובים שרוב אוכלוסייתם ערבים ומזרחיים, יישובים שהונחו והופלו לאורך השנים על ידי המדינה. ■

יוסי דהאן הוא פרופסור למשפטים, ראש חטיבת זכויות האדם במרכז האקדמי למשפט ועסקים ברי"ג